

Essi Laakso

**LASTENSUOJELUYKSIKKÖ VÄLKKEEN ASUKKAIDEN KOKE-
MUKSIA OMASTA HYVINVOINNISTAAN**

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2019**

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Maaliskuu 2019	Tekijä/tekijät Essi Laakso
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi LASTENSUOJELUYKSIKKÖ VÄLKKEEN ASUKKAIDEN KOKEMUKSIA OMASTA HYVINVOINNISTAAN		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho	Sivumäärä 29 + 7	
Työelämäohjaaja Kristiina Koivusalo		
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille lastensuojeluyksikkö Väkkeen asukkaiden kokemuksia omasta hyvinvoinnistaan. Opinnäytetyöni tutkimusote on kvalitatiivinen ja aineistonkeruumenetelmänä toimi puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelukysymykset asettuivat hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden ympärille.</p> <p>Opinnäytetyöni viitekehyksenä toimii Erik Allardtin hyvinvointiteoria, jonka keskeisiä käsitteitä ovat yhteisyysuhteet, elintaso ja itsensä toteuttaminen. Rinnastin nämä Allardtin hyvinvointiteorian kolme pääkäsitettä nuorten kokemaan hyvinvointiin, turvallisuuteen ja terveyteen.</p> <p>Väkkeen asukkaille tekemäni haastattelu koostui kolmesta pääkysymyksestä ja kuudesta apukysymyksestä. Lähempään tarkasteluun valikoitui laatimistani yhdeksästä kysymyksestä kaikki kolme pääkysymystä. Tämä siksi, koska opinnäytetyöprosessin edetessä huomasin näiden kolmen pääkysymyksen antavan kokonaisvaltaisimman kuvan kaikkien asukkaiden kokemasta hyvinvoinnista.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että Väkkeen nuoret kokivat hyvinvointinsa ja terveytensä hyväksi tai vaihtelevaksi. Turvallisuutensa nuoret kokivat hyväksi. Asukkaiden vastausten skaala oli osittain laaja, mutta suurin osa heidän vastauksistaan oli kuitenkin perimmäiseltä merkitykseltään hyvin samantaisia. Asukkaiden vastauksissa tuli myös häilyvästi esille nuorten taustat ja heidän mahdolliset aikaisemmin kokemansa traumat. Nämä vaikuttivat omalta osaltaan vahvasti jokaisen asukkaan vastauksiin.</p> <p>Opinnäytetyön tavoite on tuoda esille Väkkeen asukkaiden mielipiteitä ja tunteuksia omasta hyvinvoinnistaan. Haastatteluiden tuloksia voidaan peilata tulevaisuuteen, jolloin Väkkeen toimintaa voidaan kehittää siihen suuntaan, johon Väkkeen nuoret sitä haluavat ja tarvitsevat. Tämän opinnäytetyön avulla voidaan lisätä Väkkeen toiminnan asiakaslähtöisyyttä.</p>		
Asiasanat Elintaso, hyvinvointi, itsensä toteuttamisen muodot, kokemus, lastensuojelu, terveys, turvallisuus, yhteisyysuhteet.		

Centria University of Applied Sciences	Date March 2019	Author Essi Laakso
Degree programme Bachelor of Social Services		
Name of thesis RESIDENT EXPERIENCES OF WELL-BEING IN CHILD PROTECTION UNIT VÄLKE		
Instructor Anne Jaakonaho	Pages 29 + 7	
Supervisor Kristiina Koivusalo		
<p>The goal of this thesis was to bring out experiences of the well-being of the residents in child protection unit Välke. In the thesis the approach was qualitative and the data collection method was a semi-structured interview. Interview questions discussed well-being, health and safety.</p> <p>The frame of reference was Erik Allardt's theory of well-being whose core concepts are community relationships, living standards and self-realization. These three main concepts of Allardt's welfare theory were compared with the well-being, safety and health of young people.</p> <p>The interview with residents of unit Välke consisted of three main questions and six supplementary questions. For closer examination three main questions were selected from these nine questions. The main questions were noticed giving the most comprehensive picture of the well-being of the residents as the thesis progressed.</p> <p>The results of the thesis showed that young people in unit Välke found their well-being and health good or varied, they also felt safe. The scale of the resident's responses was partly broad but most of their answers were very similar in their basic meaning. Respondents' answers also sparkly highlighted the backgrounds of young people and their possible past trauma. These contributed strongly to the responses of every resident.</p> <p>The aim of the thesis was to bring out the opinions and feelings of the residents in Välke about their own well-being. The results of the interviews can be mirrored in the future, whereby the operations of unit Välke can be developed to the direction the youngsters of Välke want and need. This thesis can be used to increase the customer-orientation in Välke.</p>		
Key words Child protection, experience, forms of self-realization, health, living standards, safety, social relationships, wellbeing		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KESKEISIÄ NÄKÖKULMIA NUORUUDEN MERKITYKSEEN	2
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	3
4 LASTENSUOJELUN MÄÄRITELMIÄ	5
4.1 Lastensuojeluyksikkö tai lastensuojelulaitos	6
4.2 Huostaanotto.....	8
4.3 Avohuollon tukitoimin sijoitettu	8
5 ERIK ALLARDTIN MÄÄRITELMÄ HYVINVOINNISTA	10
5.1 Yhteisyyssuhteet	11
5.2 Elintaso.....	11
5.3 Itsensä toteuttamisen muodot	12
6 NÄKÖKULMIA NUORTEN HYVINVOINTIIN	13
6.1 Nuorten turvallisuus	14
6.2 Nuorten terveyden kulmakiviä	15
7 OPINNÄYTETYÖN AINEISTO, MENETELMÄT JA EETTISYYS	17
7.1 Kvalitatiivinen tutkimusote.....	17
7.2 Puolistrukturoitu haastattelu	18
7.3 Eettisyyden pohdintaa	18
8 HAASTATTELUIDEN RUNKO	20
9 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET TULOKSET	21
9.1 Hyvinvointi – itsensä toteuttamisen muodot.....	21
9.2 Turvallisuus – yhteisyyssuhteet	22
9.3 Terveys – elintaso	23
9.4 Tulosten yhteenvedo ja pohdinta.....	24
10 POHDINTA	26

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tilaaja oli Kokkolassa sijaitseva yksityisen palveluntarjoajan lastensuojeluyksikkö Välke, jossa asui opinnäytetyötä tehdessäni kuusi nuorta. Välke tarjoaa huostaanotetuille ja avohuollon tukitoimena sijoitetuille alle 18-vuotiaille nuorille turvallisen ja mahdollisimman kodinomaisen kasvuympäristön, joka tukee jokaisen siellä asuvan nuoren kehittymistä ja kasvua. Välkkeen kaikkien nuorten kasvatuksessa otetaan huomioon kunkin lapsen ikä sekä heidän yksilöllisyytensä.

Opinnäytetyöni tutkimusote on kvalitatiivinen, ja tutkimusmenetelmänä toimi puolistrukturoitu haastattelu. Työn teoreettinen osuus nojaa Erik Allardtin (Allardt 1976) hyvinvointiteoriaan, ja opinnäytetyöni lähtökohtana ja pääkäsitteinä toimivat nuorten kokemaa hyvinvointi, terveys ja turvallisuus. Kohdejoukkona toimi lastensuojeluyksikkö Välkkeen asukkaat, joita haastattelin opinnäytetyötäni varten. Vertasin työssäni haastatteluiden vastauksia Erik Allardtin hyvinvointiteoriaan. Näiden haastattelujen perusteella selvitin, millaisena nuoret tuntevat oman hyvinvointinsa kyseisenä ajankohtana asuessaan Välkkeessä. On kuitenkin huomioitava, että jokainen asukas on yksilö ja siten hyvinvoinnin kokemuksetkin ovat yksilöllisiä.

Haastattelut toteutin täysin anonymisti, joten asukkaiden identiteetti pysyi salassa. Kysymysten asettelu ei paljastanut asukkaiden henkilöllisyyttä, koska haastattelukysymykset eivät pohjautuneet lainkaan asukkaiden taustatietoihin. Kysymyksiin vastaaminen ja vastausten tulkinta ei näin ollen vaatinut ollenkaan asukkaan taustatietojen kartoittamista tai niihin syvemmin perehtymistä.

Opinnäytetyöni jakaantuu kymmeneen päälukuun. Työn alkuosa kuvaa opinnäytetyöni tilaajaa, tutkimuksen teoreettista viitekehystä, tutkimusmenetelmää ja kohdejoukkoa, opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitteita. Luvussa neljä tarkastelen lastensuojelun tietoperustaa paneutuen huostaanottoon ja avohuollon tukitoimin sijoitettuihin lapsiin ja nuoriin, joita Välkkeen asukkaatkin ovat. Viidennessä luvussa käyn läpi opinnäytetyöni kannalta keskeistä Allardtin hyvinvointiteoriaa. Luvussa kuusi perehdyin nuorten hyvinvointiin, turvallisuuteen ja terveyteen. Työni loppuosa koostuu tutkimukseni aineiston, menetelmän, eettisyyden, tutkimuksen kulun ja tulosten yksityiskohtaisemmasta tarkastelusta sekä omasta pohdinnastani koko opinnäytetyön prosessista.

2 KESKEISIÄ NÄKÖKULMIA NUORUUDEN MERKITYKSEEN

Lapsen lähellä olevien ihmisten, tässä tapauksessa vanhempien, huoltajien ja lastensuojeluyksikön ohjaajien, suhtautuminen lapseen vaikuttaa tämän kehitykseen, kasvuun ja siihen, miten lapsi tai nuori kokee oman hyvinvointinsa. Ihmissuhteet muodostuvat yhdessäolosta ja kaikesta siitä vuorovaikutuksesta, jonka merkitys korostuu ja joka toistuu usein ja riittävän pitkään – jolla toisin sanoen on jatkuvuutta sekä pysyvyyttä. Mahdollisimman turvallinen kasvuympäristö, läheiset ihmissuhteet ja myönteiset kokemukset itsestä ja omista onnistumisista auttavat nuoria saamaan kasvattavia ja korjaavia kokemuksia, mikä auttaa tulevaisuuden rakentumisessa ja terveessä itsetunnossa. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 1999, 16.)

Turvallinen suhde aikuiseen tarjoaa nuorelle mahdollisuuden tutkia ympäristöään mahdollisimman laajasti ja palata kuitenkin aikuisen luokse turvapaikkaan takaisin. Turvallinen kiintymyssuhde on ratkaiseva nuoren hyvinvoinnin ja tasapainoisen kasvun tukija. Varhaisilla kiintymyssuhteilla on merkitystä läpi elämän ihmisen tärkeimpien ihmissuhteiden laatuun ja myös uusien ihmissuhteiden syntyyn. (Tamminen 2004, 63.)

Lapsuutta ja nuoruutta pidetään ihmisen vaikuttavimpina elämänvaiheina. Nuoruudessa muokataan aikuisuudessa tarvittavat välttämättömät taidot, kuten esimerkiksi henkiset voimavarat, itsetunto, identiteetti, oppimiskyky ja vuorovaikutustaidot. Lapsuuden traumat ja kaltoinkohtelut voivat vaikuttaa myöhemmin elämässä omaan käytökseen, joka heijastuu hyvin herkästi myös muille ihmisille negatiivisina piirteinä sekä tapoina. (Tamminen 2004, 63, 147.)

Lapsuus ja nuoruus ovat arvokasta aikaa ihmiselle, jos hän saa todella aidosti olla lapsi: hän saa koko lapsuutensa ajan olla pieni ja hoivattu, ja hänellä on suojanaan aikuisen syli ja henkinen turva. Lapsi tarvitsee aikuisten jatkuvaa ja pysyvää tukea ja turvaa, mikä edesauttaa lasta itsenäiseen kasvuun, oppimiseen ja tutkimiseen. Tämä auttaa terveen ja hyvinvoivan itsetunnon kehittymistä. Lapsen oikeus olla lapsi ja samanaikaisesti kasvaa toteutuvat ainoastaan silloin, kun lapsi kokee tulevansa rakastetuksi omana itsenään ja tuntee olevansa tärkeä omille läheisilleen. (Tamminen 2004, 147.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön ensisijaisena tarkoituksena oli kartoittaa lastensuojeluyksikkö Väkkeen asukkaiden kokemaa kokonaisvaltaista hyvinvointia lastensuojeluyksikkö Väkkeessä. Tarkoitukseni oli saada selville asukkaiden omia mielipiteitä ja kokemuksia heidän omasta hyvinvoinnistaan, terveydestään ja turvallisuudestaan. Lisäksi tavoitteenani oli oma ammatillinen kasvu, erityisesti tutkivan ja kehittävän työotteen osalta.

Opinnäytetyössäni on kolme pääkysymystä. Jokaista pääkysymystä kohden seuraa kaksi lisäkysymystä, joilla saatiin laajempi näkemys pääkysymyksen aiheesta. Kysymykseni olivat:

1. Millaisena nuoret kokevat oman hyvinvointinsa tällä hetkellä?
 - 1.1. Millaista liikuntaa nuoret harrastavat?
 - 1.2. Miten nuoret pystyisivät itse lisäämään omaa hyvinvointiaan?
2. Millaiseksi nuoret kokevat oman turvallisuutensa tällä hetkellä?
 - 2.1. Milloin nuoret kokevat jäävänsä ilman apua tai huomiota?
 - 2.2. Milloin nuoret kokevat jäävänsä ilman tukea?
3. Millaisena nuoret kokevat oman terveytensä?
 - 3.1 Mitä mieltä nuoret ovat omasta jaksamisestaan tällä hetkellä?
 - 3.2 Mitä mieltä nuoret ovat omasta mielialastaan tällä hetkellä?

Tiedonkeruumenetelmänä oli asukkaille tehtävä puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelun avulla asukkaat kertoivat omin sanoin vastauksensa kysymyksiini. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tietoa Väkkeen henkilökunnalle haastattelutulosten avulla, jotta he saavat tietää, miten asukkaat kokevat oman hyvinvointinsa haastatteluiden hetkellä. Haastatteluiden perusteella voidaan saada myös selville, miten Väkkeessä asuminen vaikuttaa asukkaisiin. On kuitenkin muistettava asukkaiden yksilöllisyys – kukaan asukkaista ei koe omaa hyvinvointiaan täysin samalla tavalla, vaan jokainen asukkaista on yksilö, jonka menneisyys ja taustalla vaikuttavat mahdolliset traumat ohjaavat osaltaan vahvasti käsitystä koetusta hyvinvoinnista.

Lasten ja nuorten hyvinvointia edesautetaan yhdessäololla, kuuntelemisella, empatialla, huomioimalla, turvallisuuden tukemisella ja terveyden edistämällä. Näiden avulla lapsi ja nuori varttuu motivoituneeksi nuoreksi ja aikuiseksi, jolla on hyvä itsetunto. Nämä teemat toimivat haastattelukysymysteni runkoina.

Puolistrukturoitu haastattelu toteutettiin täysin anonymisti. Varmistin asukkaiden huoltajilta suulliset ja kirjalliset luvat haastatteluiden tekemiseen. Soitin jokaisen asukkaan huoltajille ja kerroin, mistä aiheesta tein opinnäytetyöni, ja kerroin myös opinnäytetyön ja haastattelun taustoja. Tämän jälkeen jaoin haastattelulupalomakkeen (LIITE 1), jonka asukkaiden vanhemmat/lailliset huoltajat allekirjoittivat ja palauttivat minulle.

Haastattelukysymykset rakentuivat hyvinvoinnin käsitteen ympärille. Kysymyksissä painotettiin varsinkin nuoren kokemaa hyvinvointia, turvallisuutta, harrastamista, avun saamista ja omaa mielialaa sekä jaksamista. Näitä asioita painottamalla saatiin kattava tieto asukkaiden kokemasta hyvinvoinnista.

Haastattelukysymykset olivat lyhyitä. Näin kysymykset olivat mahdollisimman helppoja ymmärtää ja samalla niihin oli helppo vastata. Asukkaat saivat vastata esittämiini kysymyksiin täysin omalla tavallaan. Vastaukset saivat olla juuri niin laajoja – tai suppeita – kuin he itse halusivat. Heidän vastaustensa täytyi kuitenkin pysyä kysytyjen kysymysten äärellä.

Varmistin asukkaiden anonymiuden litteroidessani haastatteluita. Merkitsin vastaukset itselleni numerotunnuksin, jotta ainoastaan minä tiesin, kenestä asukkaasta milloinkin oli kyse. Näin varmistin, että asukkaiden henkilöllisyydestä ei jää minkäänlaisia merkkejä, ja anonymiys säilyi opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa. Asukkaiden haastatteluiden vastaukset tuhosin asianmukaisella tavalla heti opinnäytetyön valmistuttua. Haastattelurunko löytyy liitteistä (LIITE 2).

4 LASTENSUOJELUN MÄÄRITELMIÄ

Jokaisella ihmisellä on biologinen äiti ja isä, mutta perhe, jonka kanssa ihminen elää elämänsä eri vaiheissa, voi poiketa hyvinkin paljon tästä mallista. Samanaikaisesti monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa moninaistuu kodin, ja sitä kautta varsinkin myös perhesuhteiden, merkitys hyvin radikaalisti. (Virtanen 1995, 90.) Lastensuojelulla on tarkoitus turvata lapsen turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö vaikuttamalla lapsen yleisiin kasvuoloihin, tukemalla lasten huoltajia kasvatuksessa sekä toteuttamalla yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1§, 2§). Lainsäädännössä lähtökohtana on ollut aina lasten oikeuksien vahvistaminen ympäröivässä ja muuttuvassa yhteiskunnassa (Virtanen 1995, 16). Suomen lastensuojelulaki pyrkii turvaamaan lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä suojaamaan lapsia negatiivisilta olosuhteilta ja väärinkäytöksiltä (Soisalo 2012, 169). Lyhyesti lastensuojelutoimenpiteiden tarkoituksena on vain suojella lapsia ja nuoria enemmältä vahingoittumiselta (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 163). Kunnallisesta näkökulmasta katsottuna nuoren sijoittava kunta on vastuussa siitä, että nuorelle valitaan juuri hänen tarpeitansa parhaiten vastaava sijaishuoltopaikka ja että kyseisessä paikassa on tarjolla nuorelle hänen tarpeidensa mukainen hoito, huolenpito ja kasvuympäristö (Saastamoinen 2010, 7). Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien julistuksessa lapseksi luokitellaan alle 18-vuotiaat. Tämä sama käsitys pätee myös Suomen lastensuojelulaissa (Soisalo 2012, 169).

Ihmisillä on vahva taipumus siirtää uusia ihmissuhteita solmiessa aikaisempia asenteita vanhemmista ihmissuhteista uusiin ihmissuhteisiin. Tästä voidaan käyttää nimitystä siirtovaikutus. Kyseinen siirtovaikutus saa ihmiset muodostamaan välillä hyvinkin vääriä odotuksia ja ennakkoluuloja uusissa ihmissuhteissa. Tämä näkyy usein negatiivisena ja kielteisenä käyttäytymisenä. Kyseinen siirtovaikutus on vahvasti läsnä lastensuojelun asiakkaina olevissa nuorissa. Kun nuori sopeutuu uuteen kasvuympäristöönsä, hänellä on takanaan laaja varasto kokemuksia erilaisista ihmisistä – yleensä valitettavasti vain negatiivisia kokemuksia. Toki mukaan mahtuu myös hyviä muistoja entisistä ihmissuhteista, mutta negatiiviset kokemukset jäävät nuorille helpoimmin mieleen. Siirtovaikutuksen seurauksena nuoret, jotka ovat lastensuojelussa, ovat yleensä todella epäileväisiä ja varovaisia – välillä jopa aggressiivisiä – solmiessaan uusia ihmissuhteita. (Laurila 1993, 41.)

Vähintään puolella lastensuojelun pariin tulevista nuorista on monimuotoisia ja monikerroksisia mielen-terveydellisiä ongelmia. Tähän liittyen on tärkeää muistaa, että monen nuoren oireet ovat täyttä seurausta sopeutumisyrityksistä poikkeavaan kasvuympäristöön. Esimerkiksi hyvin harva lastensuojelun parissa

oleva nuori on kokenut varhaislapsuudessaan tavallista ja turvallista vuorovaikutusta aikuisiin. Moni nuori on joutunut elämään täysin yksin, ilman aikuisen tuomaa turvallisuutta ja huolenpitoa. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 151, 156.) Psykologisissa tutkimuksissa on havaittu, että nuorten varhaisten kokemusten ja heidän myöhemmän käytöksensä välillä on hyvinkin selkeitä syy-seuraussuhteita (Soisalo 2012, 67).

Kaikissa lastensuojelun toiminnoissa johtavana periaatteena toimii aina lapsen etu (Aaltonen ym. 1999, 447). Lastensuojelulaissa on määriteltä hyvin tarkkaan kaikki huostaanotettuja tai sijoitettuja lapsia koskevat lait. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia, ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä, jotka ovat mukana lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 4§). Lastensuojelulaki on kattava laki, joka pitää sisällään lastensuojelun, avohuollon, kiireellisen sijoittamisen, huostaanoton ja sijaishuollon. Lastensuojelun toimintoja yhdistämällä ja erityisesti moniammatillisten työntekijöiden yhteistyötä tehostamalla ja lisäämällä voidaan saavuttaa säästöjä, ja mikä tärkeintä, samalla nuoret tulevat otetuksi kokonaisvaltaisemmin huomioon (Aaltonen ym. 1999, 17).

Yleisesti ajatellaan, että huono-osaisuus ja varattomuus johtaisivat perheissä lastensuojelutoimenpiteisiin. On kuitenkin todettava, että lastensuojelutoimenpiteiden perusteet muuttuvat koko ajan yhteiskunnan muuttuessa. (Virtanen 1995, 59.) Lastensuojelu yleensä ottaen kohdistuu edelleen pääasiassa yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleviin perheisiin (Törrönen 1999, 13).

4.1 Lastensuojeluyksikkö tai lastensuojelulaitos

Tavallisesti perheeseen mielletään kuuluvaksi äiti, isä ja lapset. Perheeksi voidaan katsoa nykyään myös yhden vanhemman ja lapsen, sekä samaa sukupuolta olevien vanhempien ja lapsen muodostama perhe. Olennaisinta perheen muodostamisessa on se, että asutaan saman katon alla, eivätkä yhdessä asumiseen ole syynä käytännön asiat, vaan asujien välillä on myönteinen ja hyvin kestävä tunneside. Tällainen tunneside on luotavissa myös lastensuojeluyksiköissä asuvien asukkaiden ja heidän ohjaajiensa välille. On täysin oletettavaa, että lastensuojeluyksiköiden ohjaajat eivät pysty koskaan korvaamaan siellä asuvien lasten ja nuorten biologisten vanhempien paikkaa heidän elämässään, mutta ohjaajat yrittävät parhaansa mukaan auttaa ja avustaa nuoria heidän elämässään vanhempien tavoin lain sallimissa puitteissa.

Harmillista on, että lastensuojelun palvelut ovat aina taloudellisen laman aikana tiukassa puristuksessa, jolloin erilaisten säästö- ja tehokkuusvaatimusten vuoksi lastensuojeluyksiköiden lapset joutuvat kärsimään. (Virtanen 1995, 11.) Säästö- ja tehokkuusvaatimusten kielteistä vaikutusta lisää usein myös se, että lastensuojeluyksiköihin sijoitettavien nuorten kanssa työskentely vaatii erityisosaamista ja -tarkkaavaisuutta (Saastamoinen 2010, 11).

Lastensuojeluyksiköissä lapset ja nuoret saavat avukseen ja tuekseen henkilökohtaisen hoitajan eli niin kutsutun omahoitajan. Omahoitajan tehtäviin kuuluu jäsentää lapsen arkea, huolehtia käytännön asioista ja toimia yhdyshenkilöinä lukuisiin eri paikkoihin, joihin nuorella on asiakkuus tai tarvetta olla yhteydessä. Nuori ei voi itse valita omaohjaajaansa, vaan kyseinen tehtävä annetaan jollekin tietylle työntekijälle. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241.) Välkkeessä nuori saa itse olla mukana vaikuttamassa siihen, kuka on hänen omahoitajansa. Välkkeessä on koettu, että on tärkeää, että nuori tulee kuulluksi häntä keskeisesti koskevissa päätöksissä.

Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit ja nuorisokodit. Lastenkodeissa asuu vastasyntyneistä 18-vuotiaisiin, kun taas nuorisokodeissa sijoitettuna on lähinnä vanhempia, noin 14–21 -vuotiaita nuoria. Lapsi tai nuori sijoitetaan laitoshuoltoon ainoastaan huoltosuunnitelman perustein. Tämä kyseinen huoltosuunnitelma laaditaan yhdessä sosiaalityöntekijän, lapsen/nuoren ja hänen perheensä kanssa yhteistyössä. (Aaltonen ym. 1999, 450.) Lastensuojeluyksikköön sijoitetut nuoret erotetaan fyysisesti perheestään, mutta heidän kanssakäymistään ei tavallisesti estetä. Kanssakäymistä rajoitetaan ainoastaan niissä tapauksissa, joissa perhesuhteet vahingoittaisivat nuoren normaalia kehittymistä. Näin ollen psyykkiset esteet voivat olla olemassa niin vanhemmilla kuin myös lastensuojeluyksikössä olevilla nuorilla – esimerkiksi rankan menneisyyden vuoksi. (Törrönen 1999, 18.)

Nuoren osallisuus kaikissa häntä koskevissa päätöksissä on hyvin tärkeää. Tämä on huomioitava lastensuojeluyksiköissä todella tarkasti. Nuoren näkökulma on otettava aina huomioon, häntä on informoitava häntä koskevista toimenpiteistä ja hänen mielipiteensä niistä on selvitettävä (Saastamoinen 2010, 65). Lainsäädäntö suojaakin nuoren osallisuutta erittäin tarkasti.

Lastensuojeluyksikkö Välke on Kokkolassa sijaitseva kodinomainen laitos, jossa asuu tällä hetkellä kuusi eri-ikäistä nuorta. Välke tukee jokaista asukasta ja huomioi jokaisen nuoren hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Välkkeen henkilökunta tukee nuoria heidän elämässään ja sen haasteissa. Välke pyrkii mahdollisimman kodinomaiseen toimintaan ja asettaa nuorille kodin tavoin myös rajoja ja sään-

töjä. Välke on yksi Tuikkula Oy:n yksiköistä. Tuikkula Oy koostuu kokonaisuudessaan kolmesta yksiköstä: kahdesta perhekodista ja lastensuojeluyksikkö Välkkeestä, joka on Tuikkula Oy:n ainoa lastensuojeluyksikkö.

Välkkeen arjessa on aktiivisesti mukana lastensuojelun ja sosiaalihuollon moniammatillinen tiimi, joka tulee myös nuorille tutuksi. Jokainen nuori on Välkkeessä oma yksilönsä, jota arvostetaan omana itsenään. Kaikkien mielipiteet ja erityistarpeet otetaan huomioon ja niistä rakennetaan toimiva arki jokaiselle Välkkeessä asuvalle nuorelle.

4.2 Huostaanotto

Viimeisenä toimenlastensuojelussa toimii huostaanotto. Huostaanoton perusteena on joko nuoren kasvuoloissa olevat puutteet tai nuoren oma käyttäytyminen. Nuori on otettava huostaan, mikäli puutteet nuoren huolenpidossa ja kasvuympäristössä ovat puutteelliset, nuori käyttää päihteitä, harrastaa useasti rikollisuutta, tai avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä nuoren oman turvallisuuden kannalta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 40§.) On valitettavaa, että huostaanottojen tiedetään olevan joissain määrin tulevaisuudessa periytyviä (Soisalo 2012, 19).

Huostaanottomenettelyn tarkoituksena on aina varmistua siitä, että kyseinen toimenpide on täysin nuoren edun mukaista. Huostaanottoprosessissa on otettava huomioon nuoren omat toivomukset ja mielipide lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Huostaanottopäätöksissä on kerrottava aina ne syyt, joiden vuoksi huostaanottoprosessi on käynnistynyt. (Virtanen 1995, 42, 60.)

4.3 Avohuollon tukitoimin sijoitettu

Lastensuojelussa on ensisijaisesti käytettävä avohuollon tukitoimia, jos nuoren tilanne ei vaadi radikaalimpia toimenpiteitä. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on kuitenkin ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin pikimmiten, jos nuoren kasvuympäristö vaarantaa nuoren terveyttä tai jos nuori itse vaarantaa omaa terveyttään tietoisesti. Kyseiset avohuollon tukitoimet vaihtelevat riippuen siitä, mihin nuoren tai hänen perheensä ongelmista halutaan vaikuttaa. Nuorelle voidaan järjestää avohuollon tukitoimena tuen tarvetta arvioivaa kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshuoltoa. (Saastamoinen 2010, 57–58.)

Avohuollon tarkoituksena on turvata lapsen ja nuoren tasapainoinen kehitys sekä hyvinvointi hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaan (Aaltonen ym. 1999, 47). Nuoren avohuollon sijoitukselle ei ole asetettu ikärajaa, mutta jotta nuori voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena yksin, tulee sijoituksen olla tarpeen nuoren kuntouttamiseksi tai nuoren paremman huolenpidon järjestämiseksi (Saastamoinen 2010, 59).

Avohuollon sijoituksen tulee olla suunnitelmallinen, jolloin täytyy määritellä kyseisen sijoituksen tavoitteet ja sen arvioitu kesto. Avohuollon tukitoimena tapahtuvan sijoituksen yhteydessä nuoren virallinen huolto ja hänen asioistaan päättäminen säilyy kuitenkin nuoren huoltajalla. (Saastamoinen 2010, 61.)

5 ERIK ALLARDTIN MÄÄRITELMÄ HYVINVOINNISTA

Vastatakseni opinnäytetyössäni asettamiini tutkimuskysymyksiini minun oli ensin tarkasteltava, mitä hyvinvoinnilla tarkoitetaan. Samalla pohdin, mitkä seikat vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin. Hyvinvointi on laaja-alainen ilmiö, jota voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Ihmiset näkevät ja kokevat oman hyvinvointinsa aina täysin yksilöllisellä tavalla, joten mitään yksiselitteistä määritelmää hyvinvointiin ei voi olla. Useimmiten kuitenkin hyvinvointia tarkastellaan kolmesta eri osa-alueesta: fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista käsin.

Koska ihminen on fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kokonaisuus, liittyvät nämä hyvinvoinnin osa-alueet toinen toisiinsa ja ovat näin vaikuttamassa ihmisen kokonaishyvinvointiin. Mikäli ihminen ei siis ole fyysisesti täysin kunnossa, voi se vaikuttaa myös psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin – jokainen osa-alue on vahvasti kytköksissä toisiinsa. (Suomen mielenterveysseura 2017.)

Erik Allardtin vuonna 1976 pohjoismaisessa hyvinvointitutkimuksessa määrittelyä hyvinvoinnin käsitteestä käytetään usein, ja siksi halusin ottaa Allardtin hyvinvoinnin määritelmän osaksi opinnäytetyötäni. Tarkastelinkin Vällkeän asukkaiden haastatteluja opinnäytetyössäni juuri Allardtin hyvinvointiteorian viitekehystä, mikä antoi mielestäni laajan ja monipuolisen mahdollisuuden asukkaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tarkasteluun.

Objektiivisesti hyvinvointia voidaan tarkastella niiden asioiden tai tarpeiden kautta, joiden on tietysti määrin aina täytyttävä ihmisten elämässä, jotta elämä olisi yksilölle mielekästä ja mahdollista toteuttaa. Allardt määrittelee ihmisen hyvinvointia aina tarve-käsitteen avulla. Tarve voidaan määritellä siten, että ihmisen hyvinvoinnin aste määräytyy sen mukaan, missä määrin ihmisen perustarpeet tulevat tyydyttyiksi arjessa. (Allardt 1976, 9, 17.)

Hyvinvoinnin perustarpeet Allardt on jakanut hyvinvoinnin osa-alueisiin. Nämä osa-alueet ovat yhteisyyssuhteet (loving), elintaso (having) sekä itsensä toteuttamisen muodot (being). Näiden hyvinvoinnin perustarpeiden tulee olla tyydytettynä ja sopusoinnussa keskenään, jotta ihminen voi mahdollisimman hyvin. (Allardt 1976, 9, 17, 32.) Opinnäytetyöhöni sisältyvät haastattelut ja haastatteluiden kysymykset rakensin näiden Allardtin asettamien ja määrittelemien hyvinvoinnin osa-alueiden puitteisiin.

5.1 Yhteisyyssuhteet

Ihmisellä on perustarpeinaan sosiaalisuuden ja ystävyyden tarve. Jokainen ihminen haluaa kuulua ja olla jäsenenä erilaisissa sosiaalisten suhteiden verkoissa, joissa toisista pitäminen, rakastaminen ja välittäminen ilmaistaan aina jollain tavoin. Jokaisella ihmisellä on sisäänrakennettu rakkauden ja hellien suhteiden tarve. Kun ihmisen sosiaaliset suhteet ovat kunnossa ja tasapainossa, ihminen tuntee olonsa turvallisiksi. (Allardt 1976, 42–45.)

On kuitenkin muistettava, että rakkaus ei ole omistettavissa missään muodossa, vaan se on suhde, joka käsittää kummatkin osapuolet samanaikaisesti: vastaanottavana ja antavana osapuolena olemisen. Eri ihmisten väliset yksilölliset yhteydet muodostavat verkostoja, jotka antavat hyvin vahvaa tunnepohjaa ja arvokasta tukea kaikille osapuolille. Erilaiset verkostot ja tuen saaminen lisäävät yksilön kokemaa turvallisuutta. (Allardt 1976, 42–45.)

Kun yksilön suhteet ovat symmetrisiä ja sisältävät sopivasti molemminpuolista huolenpitoa, välittämistä ja rakkauden erilaisia ilmauksia, voidaan puhua yhteisyydestä. Yhteisyys on hyvin tärkeä jokaisen yksilön resurssina. Yhteisyyden avulla yksilöt pystyvät toteuttamaan muita arvoja omassa arjessaan ja elämässään. Jokainen ihminen on niin sanotusti riippuvainen sosiaalisista suhteista. Siksi kyseinen yhteisyyden tunne on todella tärkeä ominaisuus jokaisen ihmisen elämässä. (Allardt 1976, 42–45.)

Jos kuitenkin yhteisyys puuttuu yksilön elämästä, sillä voi olla vakaviakin seurauksia. Yhteisyyden puuttuminen ihmisen elämästä voi aiheuttaa yksilön syrjimistä ja psykoosien sekä neuroosien syntymistä. Yhteisyyden puuttuminen elämästä aiheuttaa välillä jopa hyvin vakavaa turvattomuuden tunnetta. (Allardt 1976, 42–45.)

5.2 Elintaso

Elintasoa ei tulkita fysiologisten tarpeiden näkökulmasta, koska se ei kerro koko totuutta elintasosta silloin, kun sitä tarkastellaan hyvinvointiohjelmien näkökulmasta. Hyvinvointia kannattaa lähteä tarkastelemaan tarpeiden tyydyttämiseen tarvittavista toimintaresurseista. Se, missä määrin voidaan etäännyä suoranaisesti kaikista fysiologisesti määritellyistä tarpeista, riippuu täysin yksilöiden sosiaalisista suhteista. (Allardt 1976, 39–41.)

Elintaso jaetaan kuuteen osatekijään: terveys, ravinto, koulutus, työ, asunto ja vapaa-aika. Kyseiset elintason osatekijät ilmaisevat tarkasti sen, mitä kaikki ihmiset tarvitsevat omaan elämäänsä. On siis selvää, että elintason osatekijät ovat perusta jokaisen ihmisen terveydelle ja hyvinvoinnille. Alhainen elintaso vaikuttaa suoranaisesti ihmisen niin fyysiseen kuin myös psyykkiseen hyvinvointiin ja terveyteen. (Allardt 1976, 39–41.)

5.3 Itsensä toteuttamisen muodot

Itsensä toteuttamisen arvoluokka koostuu neljästä osatekijästä: yksilöä pidetään persoonana, joka sisältää tietyn määrän korvaamattomuutta, yksilö saa tarvittavan osan arvonantoa ja statusta, yksilöllä on mahdollisuus harrastaa ja yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa poliittisesti erilaisiin asioihin. Arvostus, kunnioitus, harrastukset ja riittävä itsevarmuus edesauttavat yksilön hyvinvointia ja näin myös vahvistavat itsensä toteuttamisen muotoja. Terve ja hyvä hyvinvointi rakentuu näistä kaikista pienistä osatekijöistä. (Allardt 1976, 46–48.)

Hyvinvoinnin osatekijänä arvonannolla tarkoitetaan henkilökohtaista kunniaa ja sitä kautta myös yksilön kunnioitusta hänen ympäröivissä ihmissuhteissa. Harrastusten ja laajemmin vapaa-ajan puutteella voi olla huonoja seurauksia yksilön elämässä. Yksilöstä tulee helposti passiivinen, jolloin muututaan välinpitämättömiksi ja haluttomiksi. Välinpitämättömyys ja haluttomuus näkyvät yksilön elämässä myös myöhemmin jopa syrjäytymisenä muusta yhteiskunnasta. Aktiivisilla harrastuksilla ja ylipäättään vapaa-ajalla tekemisellä ja toiminnalla on vahvasti eristymistä ehkäiseviä vaikutuksia. (Allardt 1976, 46–48.)

6 NÄKÖKULMIA NUORTEN HYVINVOINTIIN

Opinnäytetyöni pääkäsitteenä olivat nuorten kokema hyvinvointi, terveys ja turvallisuus. Opinnäytetyössäni tutkimustehtävinä toimi nuorten kokema jaksaminen, mieliala, harrastuneisuus, tuki ja turva. Nämä asiat toimivat myös hyvinvoinnin mittareina. Hyvinvoinnille keskeistä on oman minän jatkuva havainnointi ja tarve saada omalle minälle itsensä ja muiden hyväksyntä (Aaltonen ym. 1999, 207). Nuoren perhetaustalla ja varhaislapsuuden kasvuoloilla on merkittävän suuri vaikutus nuoren kehitykseen ja hyvinvointiin (Soisalo 2012, 19). Riskitekijöiden esiintyminen yhdessä traumatekijöiden kanssa vaarantaa todella suuresti nuorten hyvinvoinnin. Riskitekijöitä voivat olla esimerkiksi perheväkivalta, mielenterveysongelmat, päihteet, turvaton kiintymyssuhde, hyväksikäyttö, köyhyys tai syrjäytyneisyys. (Soisalo 2012, 107.)

Nuoren mielenterveys on iso osa nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia. Nuoren mielenterveyden lähtökohtana voidaan pitää hyvää fyysistä kuntoa, riittävää itsevarmuutta ja realistista minäkuvaa (Aaltonen ym. 1999, 162). Masennuksesta on tullut suuri kansanterveydellinen ongelma (Suomen mielenterveysseura 2017). Nuoruusiässä masennus on hyvin tyypillinen ja normaali reaktio. Masennuksessa esiintyy itsetunto-ongelmia, uupumusta, väsymystä, tyhjyyden ja merkityksettömyyden kokemuksia. (Aaltonen ym. 1999, 282–283.) Masentunut nuori näkee itsensä tyypillisesti negatiivisessa valossa ja on aina itseään kohtaan julman ylikriittinen (Aaltonen ym. 1999, 285). Ennaltaehkäisy nuorten masennukseen alkaa ensisijaisesti kasvattajien antamasta positiivisesta palautteesta, kehuista ja välittämisestä. Välittämisen tulee näkyä positiivisina sanoina ja tekoina, mutta myös johdonmukaisina rajoina nuoren elämässä. Nämä rajat ja säännöt luovat turvallisuuden tunnetta nuoren elämässä. (Aaltonen ym. 1999, 288–289.)

Nuoret kokevat stressin erityisen vahvasti. Yleensä syynä on nuoren itsensä tai ympäristön asettamat vaatimukset ja tavoitteet, sekä siihen kytkeytyvät toimintamahdollisuudet, jotka eivät ole tasapainossa. Stressillä tarkoitetaan niitä kokemuksia, joihin liittyy fyysisen tai psyykkisen rasitusten ja paineiden tunteita. Fysiologisesti ajateltuna stressi on jonkin tietyn ärsykkeen aiheuttama elimistön stressireaktio. (Aaltonen ym. 1999, 292–293.) Jotkut vaikeasti traumatisoituneet nuoret ovat herkästi psyykkisen terveytensä kannalta äärimmäisen hauraita. Heidän on tällöin esimerkiksi hyvin hankala tunnistaa toisten ihmisten erilaisia tunnetiloja. Tämä voi aiheuttaa hankaluuksia nuoren sosiaalisissa suhteissa. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 160.) Pitkittyneet ja raskaan stressaavat olosuhteet voivat ajaa nuoren ”toksiseen stressiin”. Tämä muuttaa nuorten aivojen kehittymistä, herkistää helpommin lisästressille ja voi myöhemmin heikentää nuoren oppimista ja kehittymistä. (Soisalo 2012, 106.)

Elämänhallinta eli oman elämänsä koossa pitäminen on nuoren elämänvaiheessa hyvin hankalaa, mutta kuitenkin todella keskeistä (Aaltonen ym. 1999, 205). Nuoren täytyy sopeutua elämässä vastaantuleviin erilaisiin olosuhteisiin ja äkillisiin tilanteisiin niin, että nuoren oma hyvinvointi ei järky. Nuoren täytyy luoda elämäänsä sisältöä ja tuntea siten itse vaikuttavansa elämässään vallitseviin olosuhteisiin. Monet nuoret kuitenkin alitajuntaisesti haluavat aikuisten tukea ja hyväksymistä omissa valinnoissaan. (Aaltonen ym. 1999, 204.)

Nuorten kasvaessa heidän yksilölliset eroavaisuutensa kasvavat heidän kokemiensa kokemusten ja ympäristönsä vaikutuksesta. Kulttuurilla, perheellä, kodilla ja läheisillä ihmisillä on ratkaisevan tärkeä rooli nuorten kehittämisessä, koska ne vaikuttavat nuoren kokemuksiin ja siten myös heidän mahdollisuuksiinsa elämässä. Nuoren perhe ja ympäristö vaikuttavat myös siihen, millaisia kokemuksia nuori pystyy saamaan elämäänsä: esimerkiksi perheen ja läheisten fyysinen ja psyykinen kannustaminen ja tuki esimerkiksi nuoren harrastusmahdollisuuksiin on merkityksellistä. (Soisalo 2012, 103.) Nuorten laiminlyönti on kaltoinkohtelua, jossa nuoren emotionaalisista tai fyysisistä tarpeista ei huolehdita tarpeeksi hyvin. Tällaisilla laiminlyödyillä lapsilla on todettu jopa enemmän ongelmia melkein jokaisella elämänsä osa-alueella kuin fyysisesti pahoinpidellyillä nuorilla. (Soisalo 2012, 171.)

6.1 Nuorten turvallisuus

Turvallisuus on yksi ihmisten – ja varsinkin nuorten – psykologisista perustarpeista. Nuorten turvallisuus on nyky-yhteiskunnassa taattu monella tapaa. Erilaiset järjestöt, kerhot, ryhmät, harrastukset ja yhteiskunnan tarjoamat palvelut edistävät monella tapaa nuorten turvallisuutta. Turvallisuus ei ole kuitenkaan koskaan täysin taattua. Nuori tarvitsee turvallisia ja lämpimiä ihmissuhteita ympärilleen. Monipuoliset ja vaihtuvat haasteet sekä suojeleva kasvuympäristö lisäävät nuorten turvallisuuden tunnetta. Nuoren turvallisen kasvun ja kehittymisen kulmakivinä toimivat empatia, rakkaus, läheisyys, kuulluksi tuleminen, avoin keskustelu, ymmärrys ja säännöt. Nämä yhdessä luovat perustaa jokaisen nuoren turvalliselle elämälle ja kehittymiselle. (Aaltonen ym. 1999, 15, 198.)

Nuoret ovat eniten huolissaan turvallisuutensa perusasioista, kuten demokratiasta, terveydenhuollosta, koulutuksesta, luonnosta ja turvallisuusviranomaisten toiminnasta. Nuoret kokevat, että Suomessa turvallisuutta uhkaavat eniten maan sisäiset ongelmat, eräänlainen yhteiskunnan rapautuminen. (Schönberg

19:9.2017.) Defenssimekanismit ovat myös hyvin tuttuja tapoja nuorille. Nuorten säilyttäessä minuutetaan riittävän lähellä omaa ihannettaan tulevat he käyttäneeksi monestikin täysin tiedostamatta erilaisia defenssimekanismeja. Näillä he suojaavat omaa psyykeään negatiivisilta ajatuksilta ja tunteilta. (Soisalo 2012, 68.)

Nuorten turvallisuutta voidaan uhata niin fyysisesti kuin henkisesti. Lapsuudessa ja nuoruudessa koettun väkivallan on tutkimusten mukaan todettu liittyvän hyvin vahvasti epäterveelliseen käyttäytymiseen, kuten alkoholin, tupakan ja muiden päihteiden käyttämiseen. Henkinen väkivalta on myös todella haitallista lapsen kasvulle ja kehitykselle. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Nuorten kokeman turvallisuuden tärkein näyttäytymismuoto on turvallinen olo omassa elämässä sekä lähipiirissä. Tähän liittyy myös yhteiskunnan vakaus ja yhtenäisyyden tunne muihin ihmisiin. Turvallisin olo nuorilla on kuitenkin silloin, kun omasta turvallisuudesta ei tarvitse niin sanotusti välittää. Silloin nuoret kokevat, että ovat turvassa – koska uhkia ei näy. (Limnell.)

Tärkein tekijä lasten turvallisuuden tuntemisessa on lähiympäristö ja oma perhe. Lapset ja nuoret tarvitsevat arkeensa turvallisen aikuisen mallin ja auktoriteetin omaan jokapäiväiseen arkeensa (Kansanterveys 2007). Turvallinen ja luottavainen kiintymyssuhde aikuiseen lisää ja edesauttaa lasten turvallisuutta. Aikuisten antama tuki lapsille ja nuorille on myös tärkeää – tämä lisää omalta osaltaan myös nuorten kokemaa turvallisuutta. Nuorten ympäristön turvallisuus sekä ympärillä vaikuttavan yhteisön vastuu lapsen ja nuoren hyvinvoinnista ja turvallisuudesta on monen eri toimijan tehtävänä lainsäädännön säätämänä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Normaaliin nuoren ja aikuisten kiintymyssuhteeseen liittyy vahva vastavuoroisuus. Tällaiset turvalliset kiintymyssuhteet perheenjäsenten välillä tukevat nuoren kehitystä. Tällainen ympäristö tarjoaa nuorelle hyvän verkoston luotettavia ihmissuhteita, jotka tukevat nuoren elämänkaarta. (Soisalo 2012, 195.)

6.2 Nuorten terveyden kulmakiviä

Tilastokeskuksen tutkimusten mukaan Suomessa lasten hyvinvointi ja terveys on jopa maailman toiseksi parasta (Tilastokeskus 2018). Suomessa kiinnitetään paljon huomiota lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen erilaisilla kunnallisilla rakenteilla. Nuorten terveyden edistämisessä on mukana moniammatillinen yhteisö eri alojen ammattilaisia, jotka yhdessä hoitavat ja yrittävät keksiä ratkaisuja nuorten ongelmiin.

Nuoren yleiseen kokemukseen omasta terveydentilastaan vaikuttavat nuorten terveystottumukset, elintavat, mahdolliset sairaudet, ympäristötekijät, kotiolot ja kasvatustavat. (Nuorten hyvinvointikertomus 2017.) Nuoruusiässä tehdyt elämäntapavalinnat vaikuttavat pitkälti myös aikuisiän terveyteen. Tähän tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota nuorten elämässä.

Yleinen mieliala ja jaksaminen ovat hyvin vahvasti yhteydessä nuorten terveyteen. Henkiset ja psyykkiset ongelmat heikentävät nuorten fyysistä terveyttä. Kokonaisvaltainen hyvinvointi saavutetaan, kun henkinen, psyykinen ja fyysinen hyvinvointi ovat tasapainossa. Useimmiten mielenterveydelliset ongelmat johtavat pitkään jatkuessaan psykosomaattiseen sairauteen, jolloin psyykkisistä tekijöistä aiheutuu fyysisiä oireita. Läheiset ihmissuhteet ja varsinkin sosiaalinen tuki ja hyväksymisen tunne ovat tärkeitä nuoren hyvinvointiin myönteisesti vaikuttavia tekijöitä. (Mielen ihmeet 2018.)

7 OPINNÄYTETYÖN AINEISTO, MENETELMÄT JA EETTISYYS

Opinnäytetyöni tutkimusote on kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä käytin puolistrukturoitua haastattelua. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään aina ymmärtämään kyseessä olevaa tutkimuskohdetta, eikä aineistosta saa tehdä päätelmiä ajatellen yleistettävyyttä, koska jokainen ihminen on yksilö ja kaikki tuntevat ja käsittelevät asioitaan täysin eri tavoin. Kun tutkitaan ilmiötä kyllin tarkasti, nähdään, mikä on merkittävää ja mikä toistuu tarkasteltaessa yleisemmällä tasolla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 170–171.) Aineisto tässä opinnäytetyössä koostuu lastensuojeluyksikkö Väkkeen asukkaiden haastattelusta.

Olin erikseen kysynyt luvan haastatteluun kaikilta Väkkeen asukkaiden huoltajilta erillisellä haastattelulupalomakkeella, jonka asukkaiden huoltajat allekirjoittivat, jos antoivat haastatteluun luvan. Haastattelulupalomakkeessa kerroin opinnäytetyön nimen ja teeman. Lupalomakkeessa kerroin myös, millaisia kysymykset ovat, ja samalla korostin haastattelun toteuttamista anonymisti, jolloin asukkaiden henkilöllisyys pysyi täysin salassa. Ennen lupalomakkeen antamista huoltajille soitin tai kerroin kasvokkain kaikkien asukkaiden huoltajille opinnäytetyöni sisällöstä, teemasta ja haastattelukysymyksistä. Toin myös keskusteluissa esille, että heidän huollettaviensa henkilöllisyys ei tule missään opinnäytetyöni prosessin vaiheissa julki.

7.1 Kvalitatiivinen tutkimusote

Tutkimalla tarkasti yksittäistä tapausta voidaan saada merkittävät ja usein toistuvat ilmiöt selville. Jokainen vastaus on todellinen ja näin ollen edustaa sellaisenaan laadullista tutkimusta. Näin haastattelujeni vastauksista muodostuu kattava käsitys Väkkeen toiminnasta. Opinnäytetyöni tutkimusote on kvalitatiivinen, koska pyrin saamaan mahdollisimman kattavan kuvan Väkkeen asukkailta heidän kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnistaan. Yleisesti voidaan todeta, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on etsiä ja löytää pikemminkin tosiasioita kuin näyttää toteen jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152–153.) Lähtökohtana kvalitatiiviseen tutkimukseeni oli kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kokeminen, ja kohdejoukkona toimi Väkkeen asukkaat.

7.2 Puolistrukturoitu haastattelu

Puolistrukturoitu haastattelu tiedetään myös teemahaastatteluna. Puolistrukturoitu haastattelu luo vahvan ja samalla hyvin kattavan vuorovaikutuksen haastattelijan ja haastateltavan välille. Haastattelun aihepiirit ovat ennalta määriteltyjä. Kyseiset teemat käydään läpi jokaisen haastateltavan kanssa ja samalla haastateltavien omille sanoille ja mielipiteille annetaan mahdollisimman paljon valtaa. Tämän seurauksena erot ja käsiteltävät asiat teemojen välillä voivat vaihdella suuresti eri haastateltavien kesken. Puolistrukturoidulla haastattelulla voidaan tuottaa arvokasta ja painavaa tietoa asioista, joista tutkittava ei ole tottunut puhumaan päivittäin, kuten aatteet, mielipiteet ja kokemukset. (Spoken 2017.)

Opinnäytetyössäni haastattelukysymykset olivat keskittyneet siihen, kuinka Väkkeen asukkaat kokevat oman hyvinvointinsa lastensuojeluyksikössä. Haastattelu käsitteli hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja avun saamista. Haastateltavien vapaalle puheelle annettiin mahdollisimman paljon tilaa, vaikkakin ennalta määritellyt teemat toimivat rajoina. Haastatteluissa olisi hyvä tuntea jo ennalta haastateltavia, jotta kysymykset olisivat sopivia ja haastattelun kulku sujuvaa. Olin tehnyt työvuoroja opiskeluideni ohella Väkkeeseen, joten tunsin haastateltavat entuudestaan.

7.3 Eettisyyden pohdintaa

Opinnäytetyöni lähtökohtana oli saada tietoa, miten lastensuojeluyksikkö Väkkeessä asuvat nuoret kokevat oman hyvinvointinsa juuri sillä hetkellä, kun heitä haastattelin. Haastatteluista saaduilla vastauksilla voidaan kehittää lastensuojeluyksikkö Väkkeen asiakastyöskentelyä, jos sellainen koetaan tarpeelliseksi. Asiakastyöskentelyn parantuessa asukkaiden hyvinvointi voi parantua entisestään, jolloin asukkaat hyötyvät entistä enemmän yksikön toimintatapoja muutettaessa. Opinnäytetyöllä voitiin myös antaa tietoa Väkkeen henkilökunnalle ja muille näiden nuorten kanssa työskenteleville siitä, miten asukkaat kokevat ympäristön ja oman ajatusmaailmansa kytkeytyvän omaan hyvinvointiinsa.

Jo kyseisen opinnäytetyöni aiheen valinta oli tietyltä kannalta tarkasteltuna hyvin eettinen valinta. Minun täytyi miettiä tarkasti, miksi halusin tutkia syvemmin kyseistä aihetta ja kenen ehdoilla opinnäytetyössä edettiin. Tarkemmin selvitystä vaati myös se, miten lastensuojeluyksikkö Väkkeen asukkaiden suostumus hankittiin ja miten kysyin nuorten huoltajilta luvan kyseiseen haastatteluun. Suurimman haasteen aiheutti kaikkien haastateltavien asukkaiden alaikäisyys. Haastatteluun osallistuminen oli täysin vapaaehtoista.

Erityistä huolellisuutta vaati anonyymiyden varmistaminen jokaisessa opinnäytetyön vaiheessa. Haastattelun luotettavuus, anonyymiyden varmistaminen, luottamuksellisuus, aineiston asianmukainen ja järkevä tallentaminen ja haastattelun tarkentavat kysymykset tulee ottaa huomioon hyvin yksityiskohtaisesti aineistoa kasattaessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26–27.)

Tunsin kaikki haastateltavat asukkaat jo ennestään. Tämä vaikutti vain positiivisella tavalla haastattelutilanteeseen. Koin, että asukkaiden oli helppo puhua kansani omista tuntemuksistaan. Ymmärsimme asukkaiden kanssa toisiamme ja välillämme oli valmiiksi jo luottamussuhde, joten haastattelutilanne ei tuntunut asukkaille uudelta tai vaivaannuttavalta. Myöhemmin asukkaat kertoivat, että haastattelun kulkua ja puhumista helpotti se, että he tunsivat minut jo entuudestaan, ja että minulle oli muutenkin ollut aina helppo avautua ja puhua, jopa vaikeammistakin asioista. Toisaalta mietittynä ennestään vallitsevaa luottamussuhdetta voidaan pitää eettisenä ongelmana. Ei voitu esimerkiksi tietää, uskalsivatko haastateltavat kertoa realistisesti tunteistaan ja havainnoistaan ennestään tutulle henkilölle.

Kaikissa haastatteluissa oli todella hyvä ilmapiiri ja nuoret olivat avoimia kertoessaan omista tunteistaan ja havainnoistaan. Kaikki haastateltavani suostuivat vapaaehtoisesti haastatteluun ja kaikkien haastateltavien huoltajilta saatiin myös kirjallinen lupa haastattelun toteuttamiseen. Yksi kuudesta asukkaasta kieltäytyi loppumetreillä haastattelusta.

Kaikki haastattelut suoritettiin lastensuojeluyksikkö Väkkeen tiloissa. Huone, jossa haastattelut tapahtuivat, oli jo ennestään kaikille asukkaille tuttu. Tämä loi haastattelulle kodikkaan ilmapiirin ja ympäristön. Kaikki haastattelut suoritin illalla, millä taattiin kiireetön aikataulu, ja näin ollen asukkaat saivat rauhassa pohtia ja sisäistää kaikki kysymykset sekä miettiä rauhassa vastauksia niihin. En asettanut haastatteluille aikarajoja, vaan kaikki asukkaat saivat miettiä kysymyksiä ja antaa vastaukset niihin ilman aikarajaa.

8 HAASTATTELUIDEN RUNKO

Haastatteluiden kysymykset koostuivat kolmesta pääkysymyksestä. Jokaisen pääkysymyksen alle kuului kaksi tarkentavaa alakysymystä. Haastattelukysymykset rakensin Allardtin (1976) hyvinvointiteorian keskeisten käsitteiden varaan, mutta muokkasin niitä tähän haastatteluun kohderyhmälle paremmin sopiviksi. Olen ryhmitellyt haastatteluiden vastaukset näiden kaikkien kolmen pääkysymyksen mukaan.

1. Millaisena asiakas kokee oman hyvinvointinsa tällä hetkellä?

Ensimmäinen pääkysymys ja sen alle sijoittuvat apukysymykset koskivat asukkaiden omaa hyvinvointia, liikkumista ja sitä, miten he itse pystyisivät lisäämään omaa hyvinvointiaan.

2. Millaisena asiakas kokee oman turvallisuutensa tällä hetkellä?

Toinen pääkysymys rakentui asukkaiden kokeman oman turvallisuuden ympärille. Apukysymykset koskivat asukkaiden kokemaa huomiota ja heidän saamaansa tukea.

3. Millaisena asiakas kokee oman terveytensä tällä hetkellä?

Kolmas ja viimeinen pääkysymys ja apukysymykset koostuivat asukkaiden kokeman terveyden, jaksamisen ja mielialan tuntemuksista.

Haastattelutilanteessa kysyin kaikilta asukkailta täysin samat kysymykset. Asukkaat saivat vapauden vastata juuri niin, kuin itse halusivat. En rajannut haastatteluiden kulkua. Äänitin kaikki haastattelut ja kirjoitin kaikki puhtaaksi. En lisännyt haastatteluihin mitään, vaan etenin haastattelukysymysten mukaisesti ja kirjoitin puhtaaksi myös litteroinnissa. Litterointiin sisällytin kaikki haastattelutilanteessa puhutut asiat. En jättänyt mitään puhuttua ja kerrottua pois.

9 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET TULOKSET

Haastateltavien vastausten skaala oli joissain kysymyksissä laaja, mutta suurin osa vastauksista oli perimmäiseltä merkitykseltään keskenään hyvin samanlaisia. Vastausten laajuuteen voi pitää syynä asukkaiden eri ikävaiheita ja erilaisia taustoja.

Kaikissa haastatteluissa – tarkemmin ilmaistuna kaikkien kysymysten vastauksissa - tuli häilyvästi esille nuorten taustat ja se, minkälaisia pulmia heillä on ollut sekä on edelleen elämässään taustalla. Haastateltavien esille tuomat asiat olivat joiltain osin yhtäläisiä ja samantapaisia. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että jokainen vastaus oli yksilöllinen, koska peruskysymyksenä oli kuitenkin oma henkilökohtainen hyvinvointi. Tästä johtuen vastausten tuloksia ei voida luokitella täysin yleistettäväksi ajatukseksi kaikkien asukkaiden kesken.

Kokosin asukkaiden haastattelujen vastaukset yhteen ja tarkastelin niitä Erik Allardtin (1976) hyvinvointiteorian näkökulmasta. Valitsin lähempään tarkasteluun laatimistani yhdeksästä kysymyksestä kaikki kolme pääkysymystä. Nämä kolme pääkysymystä valikoituivat yksityiskohtaisempaan tarkasteluun, koska vastauksia tarkastellessani totesin näiden kolmen kysymyksen antavan kokonaisvaltaisimman kuvan asukkaiden kokemasta hyvinvoinnista. Kolme pääkysymystäni käsittelivät hyvinvointia, turvallisuutta ja terveyttä. Raportoin opinnäytetyössäni nuorten haastatteluissa esille tuomat seikat ja kokemukset. Haastateltavia oli viisi: asukas 1, asukas 2, asukas 3, asukas 4 ja asukas 5.

Kappaleissa 9.1–9.3 tuon esille pääkysymyksiin liittyviä keskeisiä vastauksia. Lisää suoria lainauksia on liitteessä 3 (LIITE 3).

9.1 Hyvinvointi – itsensä toteuttamisen muodot

Hyvinvoinnin osiosta valitsin tarkasteltavaksi ensimmäisen haastattelukysymyksen. Hyvinvoinnin osion rinnastin Allardtin (1976) kehittämään itsensä toteuttamisen muotoihin. Allardtin mukaan itsensä toteuttamisen muodoissa tärkeintä on se, että yksilö saa kokea olevansa oma persoonansa, jota muut ihmiset arvostavat omana itsenään. Muiden ihmisten arvostuksen ja siihen liittyvän arvonannon seurauksena

yksilöiden itsevarmuus lisääntyy. Itsevarmuuden lisääntyessä lisääntyy yleensä yksilön hyvinvointi, ja tämä omalta osaltaan taas vahvistaa yksilön itsensä toteuttamisen muotoja. (Allardt 1976, 46–48.)

Millaisena koet oman hyvinvointisi tällä hetkellä?

Haastattelutilanteessa kolme viidestä asukkaasta oli sitä mieltä, että heidän hyvinvointinsa on vaihteleva. Kaksi viidestä vastasi heidän hyvinvointinsa olevan hyvä. Kukaan asukkaista ei ollut sitä mieltä, että heidän hyvinvointinsa olisi huono. Asukkaat kuvailivat hyvinvointiaan vaihtelevaksi sen takia, koska heidän fyysinen ja henkinen hyvinvointinsa eivät olleet omasta mielestään täysin tasapainossa. He kokivat fyysisen hyvinvointinsa hyväksi, mutta henkinen hyvinvointi vaihteli useasti. Hyvinvointinsa hyväksi kuvailleet asukkaat vertailivat oloaan entiseen – siihen kun olivat juuri muuttaneet Välskeeseen asumaan. Heidän mukaansa heidän hyvinvointinsa oli paljon parempi verrattuna entiseen ja siksi vastasivat hyvinvointinsa olevan hyvä.

Pelkään et mä oon huonompi ihminen, jos mä näytän sen pahan olon. Joskus tuntuu vaan siltä, et ihmiset ei usko mua siinä, et mulla on oikeesti paha olla, koska se ei näy mussa niinku koko ajan. Ku mä en oo semmonen kävelevä zombi. Mä en vaan tohi näyttää sitä ulospäin.

Vähän vaihtelevana mä kuvaisin sen. Välillä on niinku semmosta masennusta ja välillä taas sit ihan hyvin. Siihen vaihteluun on aina erilaisia syitä.

Hyvä. Mä oon ollu täällä nyt vähän vajaa 300 päivää ja verrattuna siihen ekaan päivään täällä, niin voin tosi hyvin nyt. Et tosi paljon menny eteenpäin.

9.2 Turvallisuus – yhteisyysuhteet

Turvallisuuden osiosta valitsin tarkasteltavaksi kysymyksen numero kaksi. Turvallisuutta koskevan osion rinnastin Allardtin (1976) yhteisyysuhteisiin. Allardt painottaa, että yhteisyysuhteista puhuttaessa tärkeässä osassa on yksilön kokemat hyvät sosiaaliset suhteet, joista muodostuu yksilölle turvallinen olo. Erilaiset positiivissävytteiset sosiaaliset verkostot ja tuki edesauttavat yksilön turvallisuuden tunnetta, joka aiheuttaa yksilölle yhteisyyden tunnetta ympäröivään maailmaan ja muihin ihmisiin. Tämän takia yhteisyyden ja turvallisuuden tunne on hyvin tärkeä osa jokaisen ihmisen hyvinvointia. (Allardt 1976, 42–45.)

Millaisena koet oman turvallisuutesi tällä hetkellä?

Haastattelutilanteessa kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että tuntevat olonsa turvalliseksi. Kukaan ei tuntenut oloaan turvattomaksi Välkkeessä. Kaikki haastateltavat käsittivät turvallisuuden tunteet eri tavoin. Haastateltavat käsittivät turvallisuutta koskevan kysymyksen fyysisenä kysymyksenä. Monet haastateltavista kertoivat, että kaikki Välkkeessä olevat turvalaitteet- ja järjestelmät tekevät heidän olonsa turvalliseksi. Moni haastateltava myös lisäsi, että ohjaajien ympärivuorokautinen läsnäolo lisäsi omalta osaltaan heidän turvallisuuden tunnettaan. Neljä viidestä haastateltavasta ei käsittänyt kysymystä henkisesti kannalta. He kertoivat vain materialistisesta turvallisuudesta. Ainoastaan yksi haastateltavista kertoi myös tunteidensa kautta omasta turvallisuudestaan – muutenkin kuin vain fyysistä turvallisuutta mietittäessä.

No kyllä mun mielestä täällä on tosi turvallista olla aina. Ehkä se on vaan ne aikuiset, jotka sen turvan tekee, ku ne on koko ajan täällä meidän kans.

Kyllä täällä on tosi turvallista asua. Mä en oo vaan ikinä saanu oppia, että mitä se on niinku normaali-perheissä. Mä en oikeesti tiä, mitä se tarkoittaa. Että just täälläki mä koen turvallisuuden, koska täällä on varashälyttimet, sprinklerit, hätäpoistumistiet ja hälyttimet ovissa ja ikkunoissa. Siinä on ne, joista saan tuntea turvallisuuden tunnetta. Nii ja sit se, että täällä on aina 24/7 ohjaajat luomassa sitä turvallisuutta – olemassa siinä vieressä ja läsnä.

Vaikka mulle on aina puhuttu, että mun kasvuympäristö ei ollu paras ja mulle ei ollu turvallista asua kotona, niin kyllä mä kuitenkin tunsin siellä enemmän turvallisuutta, koska mua rakastettiin siellä. Mulla oli siellä kaks vanhempaa, jotka oli vaan siinä vierellä ja anto mulle semmosta turvallisuuden lämpöä – eikä mitään varashälyttimien tuomaa turvallisuutta. Että semmosta samanlaista turvallisuuden tunnetta mä en oo saanu täällä.

No ei mulla täällä mitään ongelmaa oo turvallisuuden kannalta. Mulla on ihan hyvä olla. Ettei mulla oo mitään semmosta pelkoa minkään asian suhteen. Mulla on täällä aina ihan turvallinen olo. Tai no joskus mä oon epäilly, et tääl on joku hiippari, mut sit mä kuitenkin luotan et ei niin täällä käy.

9.3 Terveys – elintaso

Yksityiskohtaisempaan tarkasteluun valitsin terveyden osiosta kysymyksen numero kolme. Elintason määritelmää ja toimivuutta Allardt (1976) mittaa tarpeiden tyydyttämisen näkökulmasta. Tarpeiden tyydyttämistä mittaavat suurilta osin yksilön kokema terveys, ravinto, koulu, työ ja vapaa-aika. Nämä erilaiset elintason osatekijät määrittelevät pitkälti sen, miten yksilö tuntee oman terveytensä ja hyvinvointinsa. Nämä elintason osatekijät näyttelevät suurta osaa jokaisen yksilön terveyden ja sitä kautta myös elintason määrittelemisessä.

Millaisena koet oman terveytesi?

Haastateltavista kolme viidestä koki terveytensä ja sitä kautta myös elintasonsa hyvänä. Kaksi viidestä asukkaasta koki terveytensä vaihtelevana. Kukaan ei kokenut terveyttensä huonona. Terveys koettiin sen takia vaihtelevana, koska asukkaat kokivat fyysisen terveytensä hyvänä, mutta henkinen terveys vaihteli aina päivästä riippuen.

Mielenterveys on täl hetkel kyl hyvä, ku se on ollu huonompiki. Siihe on vaikuttanu nää ihmiset tääl ja sit, ku on päättäny ite muuttaa itteensä. Suurimpana on vaa, et haluu takas kotii ja tottakai se elämäntapa, mitä mä silloin elin, nii ei ollu mitenkää hyvää. Eli siis nää muut asukkaat täällä on ollu iso osa ja tietty tottakai kaikki ohjaajat, ku niille pystyy helposti puhuu aiva kaikesta. Fyysinen terveys sit taas vois kyl olla paljon parempi. Pitäis vaa alkaa liikkua enemmän.

Henkinen terveys on tällä hetkellä hyvä – että paljon parempi, mitä on ollu pitkiin aikoihin. Suurin syy siihen on ollu se, että mä oon ollu täällä. Just se, ku mä oon saanu täällä niin paljon niitä keinoja miten sitä ahistusta voi hallita ja saanu just sitä tukea aina täällä. Paljon enemmän oon saanu täällä sitä tukea, mitä kotona. Ku täällä ohjaajat osaa auttaa just sillä oikealla tavalla. Kotonaki porukat on oppinu ohjaajien kautta ottamaan asioita enemmän huomioon ja antaa sitä tukea.

Ihan hyvä. Tai on mulla useesti jalat kipeät. Tässä polvessa ja sen alaalla. Mut ne on varmaan niitä kipuja, kun mä kasvan.

9.4 Tulosten yhteenveto ja pohdinta

Kun tarkastelin haastatteluita kokonaisuutena, suurin osa nuorista koki voivansa hyvin. He kokivat terveytensä hyväksi tai vaihtelevaksi ja olonsa he kokivat Välkkeessä turvalliseksi. Vastausten perusteella näyttää siltä, että nuoret käsittävät hyvinvoinnilla sekä fyysisen terveyden että mielenterveyden. Terveys käsitteenä näyttää nuorten vastausten perusteella pitävän sisällään hieman enemmän fyysiseen terveyteen liittyviä tekijöitä kuin hyvinvoinnin käsite. Nämä terveyden ja hyvinvoinnin käsitteet nuoret vaikuttavat kuitenkin ymmärtävän lähes samantyyppisinä. Tarkempaa analyysiä vaatisi sen tarkastelu, miten nuorten kokema hyvinvointi poikkeaa Allardtin (1976) hyvinvoinnin käsitteen ulottuvuuksista.

Turvallisuutta koskeviin kysymyksiin vastatessaan nuoret vaikuttivat ajattelevan ensisijaisesti fyysistä turvallisuutta, esimerkiksi varashälyttimiä, sprinklereitä tai ohjaajien fyysisen läsnäolon luomaa konkreettista turvaa. Henkisen turvallisuuden, esimerkiksi ohjaajien ja asukkaiden vuorovaikutuksen mahdollisesti luomaa turvallisuudentunnetta vastaajat eivät tuoneet vastauksissaan esille. Mistä se kertoo? Onko tässä kehittämistehtävä Välkkeen henkilökunnalle ja johdolle? Millä tavoin ohjaajien suhteet nuoriin lisääisivät koettua turvallisuuden tunnetta? Vai kertovatko nuorten turvallisuuteen liittyvät vastaukset

siitä, että suhteet ohjaajiin ovat niin turvalliset ja toimivat, että niitä ei vastauksissa tuoda esille? Vai eikö henkinen turvallisuus tullut vastauksissa esille siksi, koska asukkaat käsittivät elämäkokemuksensa ja iästään johtuen turvallisuudella pelkästään fyysisen turvallisuuden?

Tämän opinnäytetyön ei ollut tarkoitus tuottaa yleistettävää tietoa. Nuorten kokemukset omasta hyvinvoinnistaan Välkkeessä näyttivät silti olevan samansuuntaisia kuin esimerkiksi Kansallisen kouluterveyskyselyn 2017 mukaan sijoitettujen lasten kokemukset hyvinvoinnistaan Suomessa yleensä. Kehittämisaikatuksia ja lisäkysymyksiä sijoitettujen lasten ja nuorten kokemasta hyvinvoinnista opinnäytetyöni kuitenkin saattoi herättää: miten ohjaajat voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa nuoren kokemaan hyvinvointiin?

Tässä opinnäytetyössäni en ole käsitellyt sitä asiaa, että sijoitetut lapset ja nuoret vierailevat ja viettävät aikaa myös huoltajillaan – mikä vaikutus tällä on koettuun hyvinvointiin? Kuinka ohjaajat voivat tukea nuorten ja huoltajien vuorovaikutusta niin, että sijoitettu lapsi tai nuori voisi mahdollisimman hyvin?

10 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin omaa opinnäytetyötäni ja samalla mietin sen etenemisprosessia. Nostan myös esille ne faktat, mitkä asiat tässä opinnäytetyöprosessissa olivat haastavimpia ja mitkä asiat puolestaan sujuivat helpommin. Vertaan myös omaa työskentelyäni sosiaalialan kompetensseihin.

Opinnäytetyön tekeminen kasvatti minua suuresti. Opinnäytetyön kirjoittaminen ja pohtiminen kasvatti minua myös ammatillisesti, joka auttoi minua orientoitumaan edelleen kohti tulevaa sosionomin työkenttääni. Koin, että otin tämän opinnäytetyön tekemisen ansiosta nyt paljon herkemmin nuorten mieliteet huomioon ja kuuntelin heitä paremmin sekä työssäni että vapaa-ajallani. Osaan nyt myös soveltaa sosionomin kompetenssien arvojen mukaisesti sosionomien erilaisia arvoja lapsilähtöisessä työskentelyssä – ja varsinkin lastensuojelutyössä.

Opinnäytetyössäni pidin vahvuutena sitä, että sain tehdä opinnäytetyöni yhteistyössä oman työpaikkani kanssa. Tunsin haastateltavat nuoret entuudestaan ja pidin tätä pelkästään vahvuutena. Minulla oli valmis tuntemus ja luottamussuhde haastateltaviin nuoriin. Koin, että he kertoivat todella helposti minulle omia ajatuksiaan, joten sain laajan, realistisen näkemyksen ja pohjan omaan opinnäytetyöhöni.

Opinnäytetyöni eteni mielestäni nopeaan tahtiin. Ehdin kuitenkin prosessoida teemaa ja näkökulmia. Opinnäytetyösuunnitelma meni loppukeväällä 2018 läpi. Aloitin haastattelut Välkkeessä kesäkuun loppupuolella 2018. Litteroin haastattelut ja kirjoitin samalla teoriapohjaa töideni ohella. Koulun alkaessa tuli haasteeksi kiire. Kirjoitin opinnäytetyötä kuitenkin melkein joka ilta. Ensimmäisen version tästä opinnäytetyöstä jätin ohjaajalleni luettavaksi joulukuussa 2018.

Lähemmin tarkasteltuani opinnäytetyöprosessiani sosiaalialan kompetenssien puitteissa huomasin hyvin paljon samoja piirteitä ja yhtäläisyyksiä. Sosiaalialan eettinen osaaminen täyttyi opinnäytetyöprosessisani. Tunsin sosiaalialan arvot ja periaatteet sekä osasin toimia niiden edellyttämällä tavoilla. Osasin työskennellä asiakaslähtöisesti ja muistin aina jokaisen asiakkaan ainutkertaisuuden – otin heidät huomioon, jokaisen omana itsenään. Haastatteluissa en yleistänyt vastauksia, vaan jokaisen nuoren vastaus otettiin huomioon yksilöllisenä vastauksena.

Tuloksia ja vastauksia pohtiessani opin edistämään tietyllä tapaa myös tasa-arvoa ja suvaitsevuuutta erilaisten ihmisryhmien välillä ja osasin myös toimia arvostiritoja sisältävissä tilanteissa. Näiden näkökulmien pohjalta pyrin myös realistiseen eettiseen reflektioon. Opinnäytetyön eettisyyttä pohdin tarkemmin pääluvussa seitsemän.

Opinnäytetyöprosessini auttoi minua parantamaan ja harjoittelemaan omaa tutkivaa ja kehittävää työtottani. Tämä on tärkeä taito osata tulevassa työelämässäni. Tutkivan ja kehittävän työtöten pohjalta tämän opinnäytetyöprosessin avulla pyrin tuottamaan ja raportoimaan uutta tietoa Vätkkeen nuorten hyvinvoinnin tilasta. Myös tutkimuksellinen kehittämisosaaminen tuli näkyviin tutkivan ja kehittävän työtöten kautta opinnäytetyötä tehdessä.

Haastatteluiden tekeminen lisäsi omaa osaamistani asiakkaiden osallisuutta ja vuorovaikutussuhteiden tukemisessa ja luomisessa. Ymmärsin, kuinka tärkeää on huomioida ja tukea asiakkaiden voimavaroja ja kasvua jokaisessa elämänvaiheessa. Haastatteluiden tekeminen ja vastausten pohtiminen sai miettimään omaa työskentelytapani – haluan kehittää itseäni sellaiseksi sosiaalialan ammattilaiseksi, joka osaa tukea ja ohjata monia erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä tulevassa ammatissani. Haastatteluita tekemällä lisäsin ja samalla myös tuin nuorten osallisuutta, joka lisäsi nuorten vaikuttamista ympäröivään toimintaan. Näin nuoret saivat äänensä kuuluville ja samalla pystyivät vaikuttamaan omaan hyvinvointinsa lisäämiseen.

Käsittelin jonkin verran sosiaalialan palvelujärjestelmää tämän opinnäytetyön tietoperustassa. Lastensuojelun palvelujärjestelmä tuli tutuksi teoriapohjaa lukiessani. Nuorten hyvinvointia lisäävät ja tukevat palvelut nousivat myös esille. Terveyskeskukset, vertaistukiryhmät ja harrasteryhmät sekä muut sosiaaliset verkostot ovat ratkaisevassa osassa nuorten hyvinvoinnista puhuttaessa. Haastatteluita tehdessäni nousi esille joitakin nuorten käyttämiä palveluita, joiden avulla opin pienissä määrin arvioimaan nuorten palvelutarpeita. Nuorten käyttämät palvelut olivat tulleet tutuksi myös työni kautta.

Suhtauduin käsittääkseni hyvin kriittisesti omaan työskentelyyni, ja tämä ajoi minua koko ajan eteenpäin parempaan lopputulokseen. Haastatteluiden pohtiminen ja vertailu lisäsi omaa osaamistani siinä, että osaan nyt tuoda oikeita asioita julki, joita voidaan myöhemmin käyttää työyhteisön ja palveluprosessien kehittämiseen parempaan suuntaan. Opinnäytetyön tekeminen lisäsi myös omia valmiuksiani ja rohkeuttani tehdä itsenäisiä päätöksiä sosiaalialan ammattieettisten arvojen ja periaatteiden puitteissa. Osaan toimia itseni aikataulutajana ja johtajana, joten mielestäni lisäsin omia valmiuksiani toimia ehkä vielä joskus itsenäisenä yrittäjänä.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 1999. Nuoren aika. Helsinki: WSOY.
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Ikonen, R., Hietämäki, J., Seppänen, J. & Halme, N. 2017. Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi. Saatavissa: https://thl.fi/documents/605877/3690153/Lastensuojelup%C3%A4iv%C3%A4t_Ikonen+ym.pdf/426d7d48-2c02-4187-afb3-06dd2e7cd3d6. Viitattu 29.11.2018.
- Kansanterveys. 2007. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102382/kansanterveys-netti.pdf?sequence=1>. Viitattu 10.5.2018.
- Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L2>. Viitattu 2.4.2018.
- Laurila, A. 1993. Lainaksi annettu lapsi. Jyväskylä: Kirjapaja.
- Linnell, J. 2017. Miten nuoret arvioivat Suomen turvallisuuden ja sen tulevaisuuden. Saatavissa: https://puolustusvoimat.fi/documents/1951210/8529440/Johtaminen_Jarno-Linnell/bd2ad799-5837-4b29-a3d1-64b81c843485/Johtaminen_Jarno-Linnell.pdf. Viitattu 16.11.2018.
- Mielen ihmeet. 14.1.2018. Saatavissa: <https://mielenihmeet.fi/tunteiden-vaikutus-elimistoon-psykosomaattiset-oireet/>. Viitattu 10.5.2018.
- Nuorten hyvinvointikertomus. 17.10.2017. Saatavissa: <https://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/elama-ja-terveys/kokemus-omasta-terveydentilasta>. Viitattu 18.4.2018.
- Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.
- Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa. Helsinki: Duodecim.
- Soisalo, R. 2012. Särkyvä mieli – lasten ja nuorten psyykkinen oireilu. Tallinn: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry.
- Spoken. 2017. Haastattelun lajityypit. Saatavissa: <https://www.spoken.fi/2180/>. Viitattu 22.3.2019.
- Suomen Mielenterveysseura. 2017. Masennus on yleinen mielenterveyden häiriö. Saatavissa: <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/mielenterveyden-h%C3%A4iri%C3%B6t/masennus/masennus-yleinen-mielenterveyden-h%C3%A4iri%C3%B6>. Viitattu 15.8.2018.
- Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 20.4.2018. Kansallinen lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelma. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-lasten-ja-nuorten-turvallisuuden-edistamisen-ohjelma>. Viitattu 10.5.2018.

Tilastokeskus. 30.4.2018. Suomi maailman kärjessä. Saatavissa: <https://www.stat.fi/ajk/satavuotias-suomi/suomimaailmankarjessa.html>. Viitattu 10.5.2018.

Törrönen, M. 1999. Lasten arki laitoksessa. Helsinki: Helsinki University Press.

Virtanen, P. 1995. Näkökulmia lastensuojeluun. Juva: WSOY.

Schönberg, K. 2017. Yllättävä tutkimustulos: Nuorten arviot tulevaisuudesta synkkiä – idässä pelätään Venäjää, lännessä maahanmuuttoa. Yle Uutiset 19.9.2017. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9835716>. Viitattu 15.8.2018.

Haastattelulupa

Pyydän lupaa, että saan haastatella lastanne opinnäytetyötäni varten.

Opinnäytetyöni nimi on Lastensuojeluyksikkö Väkkeen asukkaiden kokemuksia hyvinvoinnistaan.

Haastattelun kysymykset rakentuvat nuorten hyvinvoinnin ympärille.

Haastattelu on täysin luottamuksellinen ja toteutetaan anonyymisti. Kyseisessä opinnäytetyössä lapsen henkilöllisyys ei tule esille.

Annan suostumukseni siihen, että lapseni saa osallistua tähän haastattelun:

Lapsen nimi

Huoltajan allekirjoitus

Ystävällisin terveisin,

Essi Laakso

Sosionomiopiskelija, Centria-ammattikorkeakoulu

Haastattelurunko

1. Millaisena koet oman hyvinvointisi tällä hetkellä?

1.1. Millaista liikuntaa harrastat?

1.2. Miten pystyisit itse lisäämään omaa hyvinvointiasi?

2. Millaisena koet oman turvallisuutesi tällä hetkellä?

2.1. Milloin koet jääväsi ilman apua tai huomiota?

2.2. Milloin koet jääväsi ilman tukea?

3. Millaisena koet oman terveytesi?

3.1. Mitä mieltä olet omasta jaksamisestasi tällä hetkellä?

3.2. Mitä mieltä olet omasta mielialastasi tällä hetkellä?

SUORIA LAINAUKSIA HAASTATTELUIDEN VASTAUKSISTA

Hyvinvointi

Kysymys 1. Pelkään et mä oon huonompi ihminen, jos mä näytän sen pahan olon. Joskus tuntuu vaan siltä, et ihmiset ei usko mua siinä, et mulla on oikeesti paha olla, koska se ei näy mussa niinku koko ajan. Ku mä en oo semmonen kävelevä zombi. Mä en vaan tohi näyttää sitä ulospäin.

Kysymys 1.2. No ehkä se oma asenne ratkasee kaiken, ku kaikki on yleensä kiinni aina just siitä omasta asenteesta.

Turvallisuus

Kysymys 2. Kyllä täällä on tosi turvallista asua. Mä en oo vaan ikinä saanu oppia, että mitä se on niinku normaali-perheissä. Mä en oikeesti tiä, mitä se tarkoittaa. Että just täälläki mä koen turvallisuuden, koska täällä on varashälyttimet, sprinklerit, hätäpoistumistiet ja hälyttimet ovissa ja ikkunoissa. Siinä on ne, joista saan tuntea turvallisuuden tunnetta. Nii ja sit se, että täällä on aina 24/7 ohjaajat luomassa sitä turvallisuutta – olemassa siinä vieressä ja läsnä. Vaikka mulle on aina puhuttu, että mun kasvuympäristö ei ollu paras ja mulle ei ollu turvallista asua kotona, niin kyllä mä kuitenkin tunsin siellä enemmän turvallisuutta, koska mua rakastettiin siellä. Mulla oli siellä kaks vanhempaa, jotka oli vaan siinä vierellä ja anto mulle semmosta turvallisuuden lämpöä – eikä mitään varashälyttimien tuomaa turvallisuutta. Että semmosta samanlaista turvallisuuden tunnetta mä en oo saanu täällä.

Kysymys 2.2. No semmosia tilanteita ei todellakaan oo. Ei tosiaankaan. Täällä tuetaan kyl tosi hyvin ja se on mun mielestä tosi positiivinen asia.

Terveys

Kysymys 3. Henkinen terveys on tällä hetkellä hyvä – että paljon parempi, mitä on ollu pitkiin aikoihin. Suurin syy siihen on ollu se, että mä oon ollu täällä. Just se, ku mä oon saanu täällä niin paljon niitä keinoja miten sitä ahistusta voi hallita ja saanu just sitä tukea aina täällä. Paljon enemmän oon saanu täällä sitä tukea, mitä kotona. Ku täällä ohjaajat osaa auttaa just sillä oikealla tavalla. Kotonaki porukat on oppinu ohjaajien kautta ottamaan asioita enemmän huomioon ja antaa sitä tukea.

Kysymys 3.2. No se on heikko. Mun mielialat hyrrää koko ajan, niin sen takia oon koko ajan väsyny ja rikkinäinen. Mut ohjaajatkaan ei voi tehdä asialle mitään, koska mä oon negatiivisuuden multihuipeutumana. Mä oon tosi äkänen ja vihanen yleensä. Mulle niinku yks sydänsuru on kolmas maailmansota, mut sit taas yks hymy voi pelastaa koko päivän. Mulla on tosi vahvat tunteet ja oon tosi tunteellinen ihminen. Et yks mun iso ongelma on just se, et mä käsittelen mun ongelmat tunteilla, enkä niillä aivoilla. Ja mun mieli ja keho ei oo balanssissa, mikä sit vaikeuttaa sitä mun ajattelua ja kaikkee. Mulle tulee vaan aina mieleen, et ehkä mut vaan on luotu rikkinäiseksi ja mun vaan täytyy elää sen kanssa.

Kysymys 3.2. Vähän surullinen tosta koulusta, niin siis se kiusaaminen. Mutta ei mitään muuta pahaa. Ja täällä on ihan kivaa olla, kun meidän kans tehdään kaikkea. Eilen se T-rex ja sit se Tallinnan reissu. Se oli mun mielestä kiva. Ja sit pyöräily. Mä tykkään siitä. Täällä kaikki ohjaajat on ihan kivoja. Vaikka välillä niitäkin ärsyttää, mut se on ihan ok. Kaikkia ärsyttää välillä.

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

Opinnäytetyön tekijä/t	Aloituspäivämäärä
Essi Laakso	30.5.2018
Koulutusohjelma	
Sosionomi (NSO516K)	
Koulutusohjelman yliopettaja	Opinnäytetyön ohjaaja
Pirjo Forss-Pennanen	Anne Jaakonaho
Opinnäytetyön työnimi (aihe)	
Lastensuojeluyksikkö Väikkeen asukkaiden kokemuksia hyvinvoinnistaan	
Tutkimusongelma/kehittämistehtävä	
Lasten ja nuorten kokema hyvinvointi, terveys ja turvallisuus.	
Opinnäytetyön tavoite ja raja- ja tutkimustulokset	
Tavoitteena saada selville Väikkeen asukkaiden omat mielipiteet heidän omasta hyvinvoinnistaan, terveydestään ja avun saamisesta.	

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS
Opinnäytetyön alustava aikataulu (pvm:t kuukauden tarkkuudella)

Aloituspalaveri (ohjaaja, työn tekijä, työelämäohjaaja) []

Toteutussuunnitelman esittäminen []

Väliraportointi []

Ohjaajan tarkastus ja/tai loppupalaveri []

Opinnäytetyön hyväksyttäväksi jättäminen []

Opinnäytetyön seminaariesitys []

Kypsyyskoe []

Toimeksiantajan yhteystiedot (yritys, yhteyshenkilön nimi, osoite, puhelin, sähköposti)

Tämä sopimus on laadittu kolmena kappaleena. Sopimuskappaleet toimitetaan opinnäytetyön tekijälle, toimeksiantajalle sekä työn ohjaajalle. Centria-ammattikorkeakoulun opiskelija sitoutuu tekemään toimeksiantajan toimeksiannosta edellä mainitusta aiheesta opinnäytetyön _____ mennessä.

Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön työssä tarvittavaa tietoa sekä arvioimaan opinnäytetyön valmistuttua sen hyödynnettävyyttä toiminnassaan.

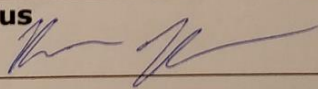
Toimeksiantaja maksaa materiaali-, postitus-, maka- ym. mahdolliset kulut laskun mukaan. Toimeksiantaja voi maksaa opinnäytetyön tekijälle palkan.

Tämän sopimuksen osapuolet ovat velvolliset pitämään salassa kaiken, mitä he toimeksiannon yhteydessä ovat saaneet tietoonsa asioista, joita voidaan pitää toisen sopijapuolen liikesalaisuutena. Opinnäytetyö käydään läpi ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa ja se on julkinen asiakirja. Toimeksiantajan tulee erikseen pyytää työn salausta.

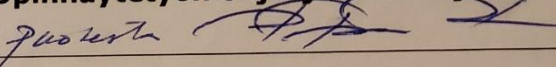
Ammattikorkeakoulu ei vastaa opinnäytetyön tekijän mahdollisesti aiheuttamasta haitasta tai vahingosta.

Päiväys

28. 6. 2018

Työelämäohjaajan allekirjoitus

Opiskelijan allekirjoitus

Esni Jaakso

Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan Lastensuojeluyksikkö Väike

Vastuuhenkilö organisaatiossa Kristiina Koivusalo

Tutkimusluvan anoja(t) Essi Laakso

Osoite Antti Chydeniuksenkatu 35 a13, 67100 Kokkola

Puhelin 0400 710629

Sähköpostiosoite essi.laakso@centria.fi

Tutkimuksen nimi Lastensuojeluyksikkö Väikeen asukkaiden kokemuksia omasta hyvinvoinnistaan

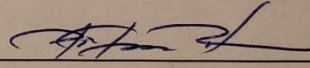
Tutkimuksen tarkoitus _____

Tutkimuksen kohderyhmä Lastensuojeluyksikkö Väikeen asukkaat

Aineiston keruun arvioitu ajankohta kesä-, heinä- ja elokuu 2018

Tutkimusmenetelmä Puolistrukturoitu haastattelu

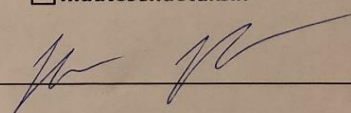
Tutkimussuunnitelma hyväksytty 23 / 5 2018

Tutkimuksen ohjaaja Anne Jaakonaho *Duolenta*

Lupa myönnetään

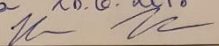

paikka Kokkola aika 30 / 5 2018

anomuksen mukaisesti muutosehdotuksin hylätty

Luvanmyöntäjän allekirjoitus

LIITTEET Tutkimussuunnitelma
 Kysely/haastattelulomake
 Muut liitteet, mitkä Salassapitosopimus

SALASSAPITOSOPIMUS

Opinnäytetyön tekijä	Essi Laakso
Opinnäytetyön nimi	Lastensuojeluyksikkö Väikkeen asukkaiden kokemuksia hyvinvoinnista-an
Toimeksiantajan nimi	
Salassapito	Yllämainittuun opinnäytetyöhön kuuluvat liike - ja/tai ammattisalaisuuksia sisältävät osiot ovat salaisia. Opinnäytetyön ohjaajilla ja tekstinohjaajalla on oikeus lukea salattu aineisto, mutta ei julkistaa eikä säilyttää sitä. Opinnäytetyö on salattu, pvm: 30.5.2018
Päiväykset ja allekirjoitukset	Hyväksymme yllä olevat periaatteet.
Toimeksiantaja	Aika, paikka, nimi ja nimen selvennys Kokkola 28.6.2018 Kristina Keivusalo
Opinnäytetyön ohjaaja/ohjaajat/tekstin-ohjaaja	Aika, paikka, nimi ja nimen selvennys Kokkola 30.5.2018
Opinnäytetyön tekijä	Aika, paikka, nimi ja nimen selvennys 30.5.2018 Kokkola Essi Laakso

Sopimus laaditaan kolmena kappaleena, yksi kullekin osapuolelle. Opiskelija hankkii allekirjoitukset ja huolehtii alkuperäiskappaleen toimittamisesta toimeksiantajalle.